

Antea Group Archeologie 2017/70

Bureauonderzoek

Nederweert Randweg West-Ringbaan Noord

projectnummer 416886
concept revisie 00
27 juni 2017

Antea Group Archeologie 2017/70

Bureauonderzoek

Nederweert Randweg West-Ringbaan Noord

projectnummer 416886
concept revisie 00
27 juni 2017

Auteur

G. Sophie

Opdrachtgever

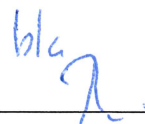
CroonenBuro5
Postbus 40
4900 AA Oosterhout Nb

datum vrijgave
27 juni 2017

beschrijving revisie 00
concept

goedkeuring
H.J.L.C. Koopmanschap

vrijgave
M. Elings

blc

Inhoudsopgave

Blz.

Samenvatting	2
1 Inleiding	3
2 Beschrijving onderzoekslocatie	4
2.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied	4
2.2 Huidig en toekomstig gebruik	4
2.3 Archeologisch beleid	4
2.4 Landschappelijke situatie	5
2.4.1 Historische situatie en mogelijke verstoringen	8
3 Bekende waarden	9
3.1 Archeologische waarden	9
3.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden	12
4 Archeologische verwachting	13
4.1 Bestaande verwachtingskaarten	13
4.2 Gespecificeerde archeologische verwachting	14
5 Conclusies en advies	15
5.1 Conclusies	15
5.2 (Selectie)advies	15
Literatuur en geraadpleegde bronnen	16
Bijlagen	
1 Archeologische perioden	
2 AMZ-cyclus	
Kaartbijlagen	
416886-ARCHIS Gegevens uit ARCHIS	

Administratieve gegevens

Projectnummer Antea Group 416886
OM-nummer 454443100
Provincie Limburg
Gemeente Nederweert
Plaats Nederweert
Toponiem Horeca Leisure Rondweg West

Kaartblad 58W
Coördinaten 179460/363530 179385/365425
179515/365510 179550/365355
Opdrachtgever CroonenBuro5
Uitvoerder Antea Group
Datum uitvoering mei 2017
Projectteam H.J.L.C. Koopmanschap (projectleider)
G. Sophie (senior KNA-archeoloog)

Vrijgave conform KNA H.J.L.C. Koopmanschap (senior KNA-archeoloog)
Bevoegd gezag Gemeente Nederweert

Beheer documentatie Antea Group

Afbeelding 1. Uitsnede topografische kaart 1:25.000 met ligging plangebied (niet op schaal).

Samenvatting

In opdracht van CroonenBuro5 heeft Antea Group een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een plangebied in de gemeente Nederweert. Dit plangebied wordt begrensd door de *Ouwijk*, de Randweg West en de Ringweg Noord en in het noorden door aangrenzende percelen.

Aanleiding van het onderzoek is het planologisch mogelijk maken van horeca/leisure op deze locatie. Daartoe dient een bestemmingsplan te worden opgesteld. Dit archeologisch bureauonderzoek wordt derhalve in het kader van de bestemmingsplanprocedure uitgevoerd.

Op basis van de in het bureauonderzoek verzamelde gegevens is de archeologische verwachting voor het plangebied hoog. Er kunnen resten worden aangetroffen vanaf de vroege steentijd tot en met de nieuwe tijd. Deze verwachting is gebaseerd op de landschappelijke ligging van het gebied, maar zeker ook op de in de nabijheid aangetroffen rijkdom aan archeologische vindplaatsen.

Op basis van de conclusie uit dit bureauonderzoek luidt het advies om in het nieuw op te stellen (voor)ontwerpbestemmingsplan een dubbelbestemming waarde archeologie op te nemen conform het gemeentelijk beleid (vrijstelling 250 m² en 40 cm). Voor die delen van het plangebied die in het uiteindelijk bestemmingsplan dubbel worden bestemd zullen regels voor bouw- en omgevingsvergunningen moeten worden opgenomen die aansluiten bij het gemeentelijk archeologisch beleid, waarbij tevens aandacht dient te zijn voor het opknippen van ontwikkelingen.

Tevens luidt de aanbeveling om reeds voor het vaststellen van het bestemmingsplan een verkennend booronderzoek uit te voeren. Daarmee kan de mate van bodemverstoring worden bepaald en kan de noodzaak tot het dubbel bestemmen van het plangebied worden onderbouwd of kunnen mogelijk delen van het gebied uitgesloten worden van een dubbelbestemming.

1 Inleiding

In opdracht van Croonen Buro 5 heeft Antea Group een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een plangebied in de gemeente Nederweert. Dit plangebied wordt begrensd door de Ouwijck, de Randweg West en de Ringweg Noord en in het noorden door aangrenzende percelen.

Aanleiding van het onderzoek is het mogelijk maken van horeca/ leisure op deze locatie. Daartoe dient een bestemmingsplan te worden opgesteld. Dit bureauonderzoek wordt derhalve in het kader van deze bestemmingsplanprocedure uitgevoerd.

Het doel van het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Daarbij worden vragen gesteld als: "Waar kunnen we wat verwachten?". Voor het opstellen van een dergelijke verwachting wordt gebruik gemaakt van reeds bekende archeologische waarnemingen, historische kaarten, bodemkundige gegevens en informatie over de landschappelijke situatie. Een gespecificeerde verwachting gaat in op de mogelijke aanwezigheid, het karakter, de omvang, datering en eventuele (mate van) verstoring van archeologische waarden binnen het plangebied.

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de BRL 4000, deelprotocol 4002 en de KNA 4.0.

2 Beschrijving onderzoekslocatie

2.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied

Het plangebied is gelegen in de gemeente Nederweert en wordt begrensd door de Ouwijk in het westen, de Randweg West in het oosten en de Randweg Zuid in het zuiden. De noordelijke begrenzing wordt gevormd door aangrenzende landbouwpercelen.

Het onderzoeksgebied is groter en afhankelijk van het onderzochte aspect. In principe wordt gekeken in een straal van circa 750 m rondom de planlocatie, maar indien nodig wordt uitgezoomd naar de gemeente of de regio. Er is gekozen voor een zoekgebied van deze omvang omdat de gegevens die voor het gebied van 750m² zowel relevant als vergelijkbaar zijn met de archeologische situatie binnen het plangebied. Dit is overigens alleen van toepassing indien er binnen het plangebied geen bodemroeringen tot voorbij een eventueel archeologisch niveau hebben plaatsgevonden.

2.2 Huidig en toekomstig gebruik

Huidig gebruik plangebied

Het plangebied is deel in gebruik als akkerland, deels als (carpool)parkeerplaats en deels als verhard bedrijfsterrein/ opslag.

Consequenties toekomstig gebruik

In het plangebied is de ontwikkeling van horeca / leisure voorgenomen. In de praktijk betekent dit dat de vestiging van hotel(s) en (fastfood)restaurants mogelijk wordt gemaakt, evenals ruime parkeergelegenheid. Om deze bebouwing mogelijk te maken zal ook een veelvoud aan ondergrondse infrastructuur zoals kabels en leidingen noodzakelijk zijn.

2.3 Archeologisch beleid

Op ruimtelijkeplannen.nl is geen vigerend bestemmingsplan gepubliceerd. Direct en oosten is de 'beheersverordening Nederweert, Budschoep, Eind en Ospeldijk' van toepassing. Een klein deel van het plangebied ten westen van het plangebied valt onder het bestemmingsplan 'Buitengebied Nederweert'. Dit deel van het plangebied kent een dubbelbestemming 'waarde – archeologie', waarbij sprake is van een onderzoeksverplichting bij bodemingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 0,4 m-mv.

De gemeente Nederweert heeft in 2009 samen met Weert een archeologische beleidskaart op laten stellen. In 2016 heeft een actualisatie plaatsgevonden, onder andere op basis van de afgelopen jaren uitgevoerd onderzoek. Op beide gemeentelijke beleidskaarten valt het gebied binnen een zone die is gedefinieerd als "gebieden met verwachtingswaarde hoog (WR-Ah)". Voor deze gebieden is op de beleidskaart 2016 een onderzoeksplicht van toepassing bij bodemingrepen groter dan 250 m² én dieper dan 0,4 m –mv.

Overigens is in het bestemmingsplan Buitengebied ook te zien dat er een dubbelbestemming 'Leiding- Leidingstrook' door een deel van het plangebied loopt. Het is niet nader bekend of de

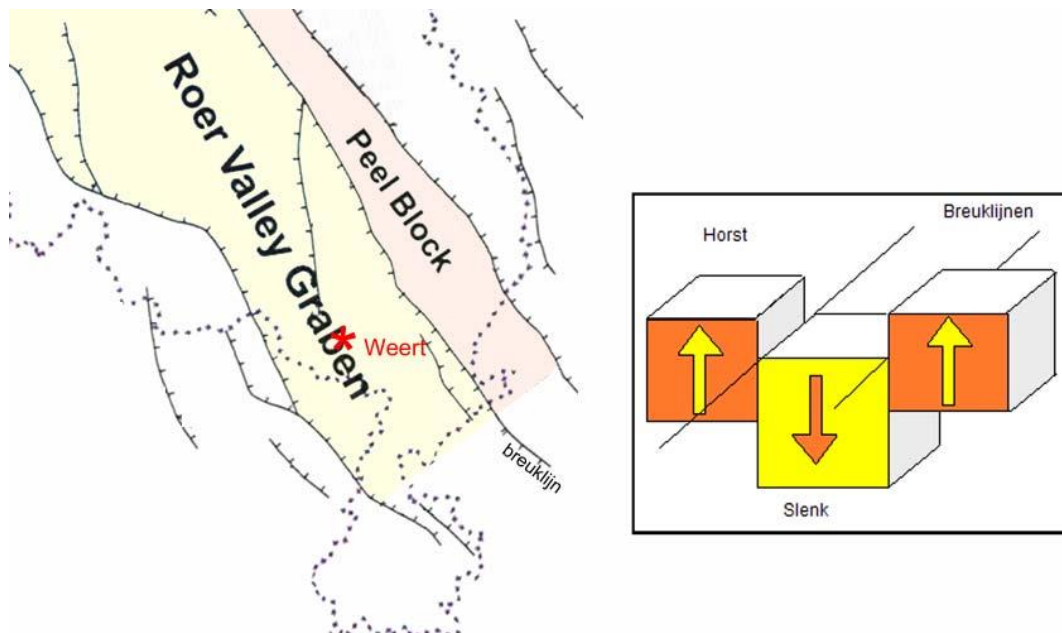
leidingstrook reeds is verstoord door de aanleg van leidingen of dat de strook gereserveerd is voor leidingen.

2.4 Landschappelijke situatie

Geologie

Van grote invloed op de vorm van het landschap in het onderzoeksgebied is de ligging in de Roerdal Slenk. Dit is een dalingsgebied tussen 2 geologische breuken, waarin oude afzettingen diep zijn weggezakt en zijn afgedekt met dikke pakketten jongere sedimenten. Met name smeltwater, wind, de Maas en veengroei zijn hierbij de vormende krachten geweest. Het plangebied vormt onderdeel van het dekzandlandschap dat hier is ontstaan. Dit bestaat uit een basis van vlakke (verspoelde) zanden waar plaatselijk dekzandruggen over zijn afgezet en dalen in zijn uitgesleten.

Weert en Nederweert vormen een dekzandeiland en waren in het verleden omringd door natte gebieden als De Peel

Afbeelding 2. Schematische weergave van de Roerdal Slenk.

Ten tijde van de laatste ijstijd, het Weichselien (ca. 115.000 tot 10.000 jaar geleden) heerste er in Nederland een toendraklimaat. De bodem was slechts zeer schaars bedekt met vegetatie waardoor de wind vat kreeg op de sedimenten. Vanuit droogliggende riviervlaktes is grootschalig zand verstoven, wat elders als dekzand over het landschap en alle onderliggende afzettingen weer is afgezet. De dekzanden zijn bodemkundig onderverdeeld in het oude en het jonge dekzand en behoren gezamenlijk tot de formatie van Bortel. Het oude dekzand is tijdens het Pleniglaciaal afgezet en is vaak verspoelt. Het jonge dekzand is tijdens het Laat-Glaciaal afgezet, voornamelijk in de vorm van dekzandruggen. Leem- of grindbanden komen hierin nauwelijks voor. Het jonge dekzand behoort tot het Laagpakket van Wierden.

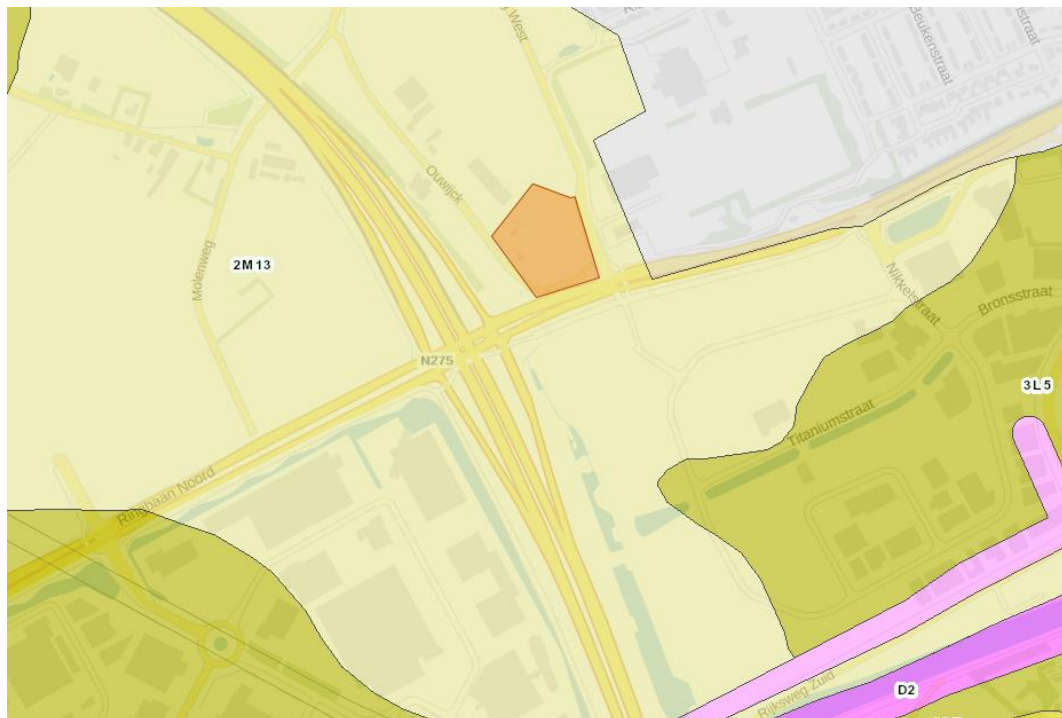
Gedurende het Holoceen vond (gefaseerd) een klimaatsverandering plaats. Hierdoor kon de vegetatie zich verder ontwikkelen en werden sedimenten beter vastgehouden. Door de

klimaatverandering raakt het landschap weer begroeid en door het afsmelten van het landijs steeg de zeespiegel. Hierdoor steeg ook op het land de grondwaterspiegel en vernatte het landschap. In de lagere delen van het landschap ontstonden hierdoor moerasgebieden waarin veen werd gevormd.

In de loop van het Holoceen wordt ook de mens een belangrijke landschapsvormende factor. In de middeleeuwen ontstaan als gevolg van grootschalige ontbossing opnieuw stuifzandgebieden. Ook ontstaan in de late middeleeuwen akkerbouwcomplexen met een opgebracht plaggendek, de zogenaamde essen. Plaggendekken komen vooral voor op oude bouwlandcomplexen¹. Bemesting met plaggen was lange tijd de manier om de kwaliteit van de relatief onvruchtbare Pleistocene dekzandgronden te verbeteren en is vanaf de middeleeuwen tot in de 19^e eeuw gebruikt. In de loop van de 19^e eeuw zijn de meer marginale gebieden zoals heidevelden ook alsnog ontgonnen en in cultuur gebracht of beplant met bossen. Deze gebieden liggen vaak verder van de laatmiddeleeuwse kernen af.

Geomorfologie en AHN

Op basis van het geomorfologische kaart ligt het plangebied op een dekzandvlakte (code 2M13). Verder naar het westen en het zuiden is sprake van dekzandruggen, al dan niet met oud bouwlanddek (code 3L5). Naar het oosten is sprake van bebouwing waardoor het gebied niet verder is gekarteerd.

Afbeelding 3. Uitsnede van de geomorfologische kaart met in oranje het plangebied (bron: Archis3) (noord-georiënteerd).

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland zijn in het plangebied geen bijzonderheden waargenomen, behalve een aarden wal in het noorden van het gebied, die ruim anderhalve

¹ Berendsen 2005; De Mulder et al. 2003.

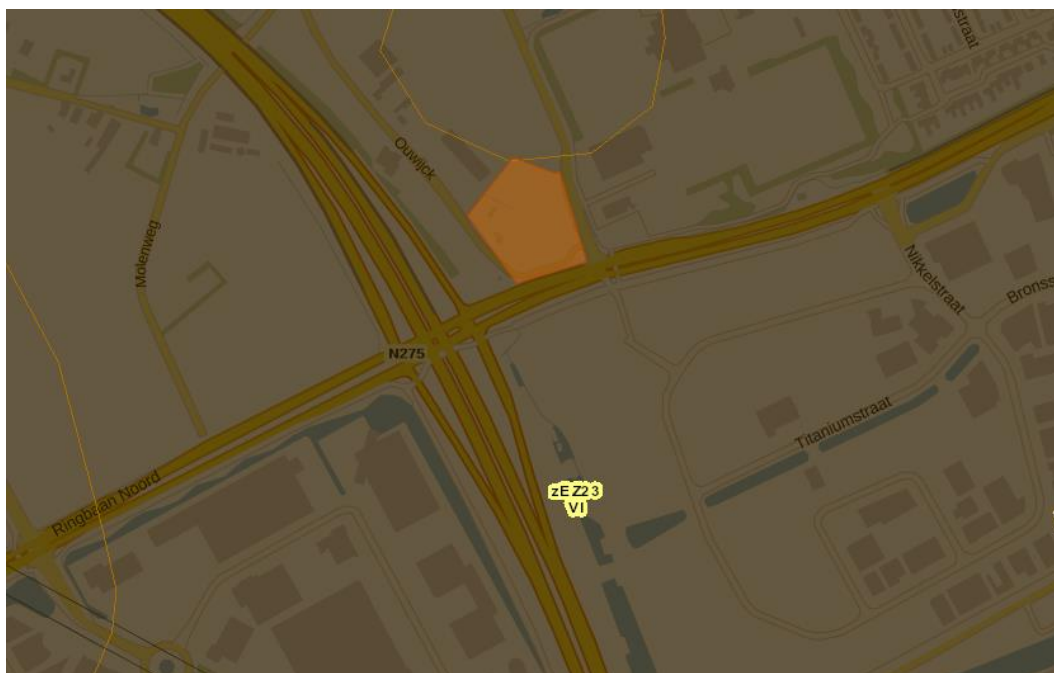
meter hoger is dan de omgeving. Het plangebied ligt op een gemiddelde hoogte van 32,5 tot 32,65 m + NAP.

Afbeelding 4. Uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland met in rood het plangebied (bron: www.ahn.nl) (noord-georiënteerd).

Bodem en grondwater

Op de bodemkaart is te zien dat in het plangebied sprake is van hoge zwarte enkeerdgronden, met grondwatertrap VI of VII ((code zEZ223; VI of VII).

Afbeelding 5. Uitsnede van de bodemkaart met grondwatertrappen met in oranje het plangebied (bron: Archis3) (noord-georiënteerd).

2.4.1 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Beknopte historische situatie²

Het gebied rondom Weert was in de 14e eeuw verdeeld in (Over)weert en Neder weert. Nederweert wordt in 1350 vermeld als Meervelt, maar wordt in 1380 Neerwart genoemd. Mogelijk dat Meervelt de oorspronkelijke naam van de kern is en dat Neer wart het oostelijke deel aanduidde, wat later het centrumdorp Nederweert is geworden. In 1360 wordt gesproken over Weert van den oversten eynde en den nedersten eynde. In 1419 hebben beide dorpen een eigen schepenbank en ze waren toen ook onderdeel van afzonderlijke parochiën (kerkdorpen). De Sint-Lambertuskerk dateert van circa 1407. Eén van de weinige overgebleven historische gebouwen is café Siem aan de Kerkstraat 56, dat als 'bierhuis' zeker teruggaat tot 1547. Hoewel Weert en Nederweert wat betreft ontstaan en groei waarschijnlijk sterk met elkaar verbonden waren, als gevolg van hun isolement op het dekzandeiland te midden van moerassen, hadden beide dorpen al vroeg, minstens vanaf 1419, een eigen schepenbank. Een privilegebrief van Jacob van Horn uit 1525 vermeldt dat de ingezetenen van Nederweert naar eigen inzicht de accijnzen mochten inzetten.

In het rapport bij de archeologische beleidskaart is ook een aantal historische kaarten opgenomen. Op de Tranchotkaart (1803-1820), waarin Weert/Nederweert deels voorkomen, valt op hoe groot de hoogveengebieden van De Peel nog zijn. Deze liggen oostelijk van Nederweert. Op de historische kaarten 1837-1844 en 1838-1857 is de uitbreiding van de akkers om de historische kernen bij Nederweert het meest opvallend.

Op historische kaarten in de 20^e eeuw is zichtbaar dat steeds grotere delen van het landschap als landbouwgrond in gebruik worden genomen en de laatste delen van De Peel zijn ontgonnen. In de tweede helft van de 20^e eeuw zijn de bebouwde kernen enorm in omvang toegenomen.

Mogelijke verstoringen

Het plangebied maakt onderdeel uit van het buitengebied. Verstoring door landbouwgebruik van het gebied of door werkzaamheden voor de huidige inrichting kunnen tot verstoring hebben geleid. Ook de aanleg van de leiding in het daartoe dubbel bestemde deel van het plangebied kan tot verstoring hebben geleid.

² Verhoeven e.a 2009

3 Bekende waarden

3.1 Archeologische waarden

Uit het Archeologische Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed zijn de bekende archeologische waarden in een omtrek van ongeveer 500 m rondom het plangebied opgevraagd. Het betreft archeologische monumenten (AMK-terreinen), archeologische waarnemingen (zoals vondsten) en meldingen van eerdere archeologische onderzoeken (zie kaart 416886–ARCHIS in de kaartenbijlage).

Gegevens uit ARCHIS: AMK-terreinen

Op circa 150 m ten noordwesten van het plangebied bevindt zich een terrein met een hoge archeologische waarden (AMK-nr 16669). Het gaat hierbij om een terrein met nederzettingen uit de late middeleeuwen tot en met nieuwe tijd. Het gaat hierbij om de oude bebouwing van Rosveld.

AMK-nr	Waarde	Complex	Begin	Eind
16669	hoge archeologische waarde	Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC	Nieuwe tijd: 1500 - 1950

Tabel 1. AMK-terreinen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

Gegevens uit ARCHIS: archeologische waarnemingen

Er is binnen het onderzoeksgebied een groot aantal archeologische waarnemingen bekend. Deze zijn verkregen bij verschillende soorten onderzoeken, zoals boringen, (veld)karteringen, opgravingen en met metaaldetectors. Het gaat hierbij om resten van de prehistorie tot en met de late middeleeuwen, wat goed overeenkomt met de hieronder beschreven uitgevoerde onderzoeken in het onderzoeksgebied.

Zaakid	begin	eind	complextyp	verwerving
2062732100	IJzertijd	Nieuwe Tijd		archeologisch: boring
2062732100	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen		archeologisch: boring
2062732100	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen A		archeologisch: (veld)kartering
2062732100	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen B		archeologisch: (veld)kartering
2062732100	Middeleeuwen	Middeleeuwen		archeologisch: (veld)kartering
2062732100	Neolithicum	IJzertijd		archeologisch: (veld)kartering
2062732100	Neolithicum	Late IJzertijd		archeologisch: boring
2062732100	Romeinse Tijd	Late Middeleeuwen		archeologisch: (veld)kartering
2062732100	Romeinse Tijd	Late Middeleeuwen		archeologisch: boring
2062732100	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd		archeologisch: (veld)kartering
2062732100	Vroege IJzertijd	Late IJzertijd		archeologisch: boring

Zaakid	begin	eind	complextyp	verwerving
2062732100	Vroege Middeleeuwen C	Vroege Middeleeuwen D		archeologisch: (veld)kartering
2069415100	Midden Bronstijd			archeologisch: boring
2109007100	Late IJzertijd	Vroeg Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Late Middeleeuwen A		bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen B	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Late Middeleeuwen B		bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Middeleeuwen	Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Midden Neolithicum A	Midden Neolithicum A	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Paleolithicum	Bronstijd	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Paleolithicum	Neolithicum	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Romeinse Tijd	Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Romeinse Tijd	Nieuwe Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Neolithicum B	Bronstijd	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd	Laat Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd	Laat Romeinse Tijd A	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd	Late Middeleeuwen A	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd	Midden Romeinse Tijd A	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd	Vroeg Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd	Vroege Middeleeuwen A	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd A	Laat Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd A	Midden Romeinse Tijd A	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd A	Vroege Middeleeuwen A	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving

Zaakid	begin	eind	complextyp	verwerving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd A	Vroege Middeleeuwen D	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
2109007100	Vroeg Romeinse Tijd B	Midden Romeinse Tijd A	bewoning (inclusief verdediging)	archeologisch: opgraving
3005815100	Laat Neolithicum	Laat Neolithicum	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: metaaldetector
3005815100	Laat Neolithicum	Late Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: metaaldetector
3005815100	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: metaaldetector
3005815100	Midden Romeinse Tijd	Midden Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: metaaldetector
3005815100	Midden Romeinse Tijd B	Midden Romeinse Tijd B	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: metaaldetector
3005815100	Neolithicum	Neolithicum	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: metaaldetector
3005815100	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: metaaldetector
3005815100	Vroege Bronstijd	Vroege Bronstijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: metaaldetector
3048202100	Late Bronstijd	IJzertijd		archeologisch: boring
3048202100	Middeleeuwen	Middeleeuwen		archeologisch: boring
3048210100				archeologisch: (veld)kartering
3048210100	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen A		archeologisch: (veld)kartering
3048210100	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd		archeologisch: (veld)kartering
3048210100	Vroege Middeleeuwen C	Late Middeleeuwen A		archeologisch: (veld)kartering
3048219100	Middeleeuwen	Middeleeuwen		archeologisch: (veld)kartering
3048284100	Midden Neolithicum	Laat Neolithicum		archeologisch: (veld)kartering
3048292100	Late Bronstijd	Romeinse Tijd		archeologisch: boring
3048292100	Middeleeuwen	Middeleeuwen		archeologisch: boring
3048292100	Neolithicum	Middeleeuwen		archeologisch: boring
3048292100	Neolithicum	Neolithicum		archeologisch: boring

Tabel 2. Bekende archeologische waarnemingen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

Gegevens uit ARCHIS: eerdere onderzoeken

Er zijn in de omgeving van het onderzoek een aantal onderzoeken uitgevoerd. In 2000 heeft RAAP een groot booronderzoek uitgevoerd voor een bedrijventerrein in Nederweert (Zaakid. 2076438100). Hierbij werden 10 vindplaatsen aangetoond, waarbij talrijke vondsten uit de prehistorie tot en met de middeleeuwen werden aangetroffen. Er werd geadviseerd de vindplaatsen verder te onderzoeken door middel van proefsleuven.³

³ Baere en Roymans, 2000.

Het onderzoek dat op bovenstaande onderzoek volgde werd uitgevoerd door acvu-hbs in 2003 (Zaakid 2109007100). Er werden zowel bewoningssporen als grafvelden uit de late ijzertijd en Romeinse tijd aangetroffen. De oudste vondsten die zijn aangetroffen zijn vuurstenen werktuigen uit het midden-paleolithicum. Daarnaast zijn verspreide artefacten uit het midden-neolithicum aangetroffen. Uit de periode late bronstijd/midden ijzertijd is een reeks kuilen en spieker onderzocht. Een inheems-Romeinse nederzetting van 2,5 hectare is compleet opgegraven. Een twintigtal huizen, vijf waterputten, drie horrea en een reeks andere structuren vormen de weerslag van een bewoning van gemiddeld twee gelijktijdige huizen in de periode van 0-225 na Chr. De meeste aandacht tijdens het onderzoek is uitgegaan naar zeven locaties met middeleeuwse bewoning. Uit de Karolingische periode is alleen aardewerk gevonden, maar uit de perioden daarna zijn in totaal zo'n 25 gebouwen aanwezig. Er werden 'losse' graven uit de vroege/midden ijzertijd aangetroffen, maar ook twee grafvelden met in totaal zo'n 150 graven uit de late ijzertijd en de Romeinse tijd.

Het bovenstaande onderzoek was niet gericht op het opsporen en onderzoek van vindplaatsen met (vuur)stenen artefacten. Desondanks werden er wel 40 vuurstenen artefacten aangetroffen. Om meer inzicht te krijgen in deze vondsten is er in 2006 een vervolgonderzoek uitgevoerd door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (Zaakid. 2132279100). Hierbij werd door middel van OSL-dateringen van een profiel inzicht verkregen in de ouderdom van de artefacten en werd kennis vergaard over de stratigrafie en ouderdom van de sedimenten die gebruikt kan worden bij het formuleren van Programma's van Eisen. De studie toonde aan dat het mogelijk is om op basis van korrelgrootteverdelingen de mate van menging tussen verschillende sedimentaire lagen te reconstrueren.⁴

Als laatste is er ten noorden van het plangebied een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door het Archeologisch Instituut VU (Zaakid 2278193100). Er werden tijdens dit onderzoek vijf vindplaatsen aangetroffen: een laat prehistorisch urnenveld (vindplaats 1), een vindplaats van laat-prehistorische/vroeg Romeinse bewoning (vindplaats 2), een laat-Romeins grafveld (vindplaats 3), een nederzetting uit de volle middeleeuwen (vindplaats 4) en tot slot een post-Romeins karrenpad (vindplaats 5). Vindplaats 3 en 4 bleken behoudenswaardig.

Zaakid	OM-nr (oud)	type onderzoek	uitvoerder
2013468100	3514	archeologisch: boring	RAAP Archeologisch Adviesbureau
2076438100	3061	archeologisch: boring	RAAP Archeologisch Adviesbureau
2109007100	15788	archeologisch: proefputten/proefsleuven	acvu-hbs VUHbs archeologie
2132279100	19196	archeologisch: proefputten/proefsleuven	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
2278193100	39800	archeologisch: proefputten/proefsleuven	Archeologisch Instituut VU

Tabel 2. Eerder uitgevoerde onderzoeken binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

3.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden

In het plangebied zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van ondergrondse bouwhistorische waarden.⁵

⁴ Deeben et al., 2009.

⁵ www.atlasleefomgeving.nl

4 Archeologische verwachting

4.1 Bestaande verwachtingskaarten

IKAW

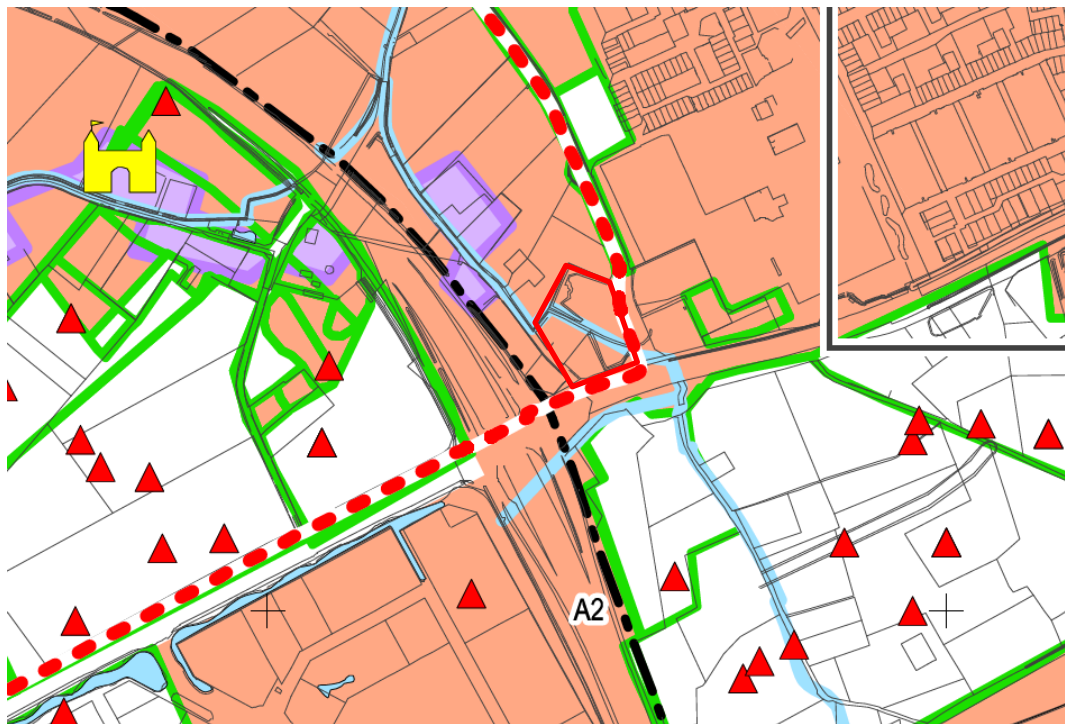
De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) is een door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed opgestelde kaart waarop aan de hand van eerder gedane archeologische waarnemingen en de bodemkundige gegevens is aangegeven wat de kans is in een bepaald gebied archeologie aan te treffen: laag, middelhoog of hoog. Zoals de naam al aangeeft gaat het hier - vanwege schaal en extrapolatie - slechts om een ruwe indicatie. In de nieuwste versie van het door de Rijksdienst onderhouden Archis is de IKAW niet meer opgenomen als kaartlaag omdat de meeste gemeenten eigen kaarten gebruiken.

Provinciale verwachtingskaart

Sinds de Wamz is de verantwoordelijkheid voor archeologie van rijk en provincie naar gemeenten verschoven. De provincie Limburg heeft in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg uit 2014 een aantal provinciale archeologische aandachtsgebieden opgenomen. Het onderhavige plangebied ligt in één van deze gebieden, namelijk het dekzandeiland Weert/Nederweert.

Gemeentelijke verwachtingskaart

Op de gemeentelijke verwachtingskaart kent het plangebied een hoge trefkans. Voor een belangrijk deel is die verwachting gebaseerd op de aanwezigheid van een hoge zwarte enkeerdgrond. De rode stippellijn die langs het plangebied loopt geeft een provinciaal aandachtsgebied aan, namelijk het hierboven genoemde dekzandeiland Weert/Nederweert.

Afbeelding 6. Uitsnede van de gemeentelijke verwachtingskaart met in rood het plangebied (bron: www.nederweert.nl) (noord-georiënteerd).

4.2 Gespecificeerde archeologische verwachting

Datering

Voor het plangebied geldt een brede archeologische verwachting. Er kunnen resten worden aangetroffen vanaf de vroege steentijd tot en met de nieuwe tijd.

Complextype

Er kunnen binnen het plangebied verscheidene complextypen worden aangetroffen zoals: (tijdelijke)kampementen, nederzettingen, (crematie)grafvelden of sporen van agrarisch gebruik.

Omvang

De omvang kan variëren van puntlocaties tot nederzettingsterreinen van vele honderden vierkante meters.

Diepteligging

Het archeologisch sporenniveau wordt verwacht direct onder het esdek, waarschijnlijk op een diepte van circa 0,6 tot 1,2 m –mv.

Locatie

Overal in het plangebied kunnen archeologische resten voorkomen

Uiterlijke kenmerken

(tijdelijke) kampementen

Als binnen het plangebied (onder het esdek) nog een intact podzolprofiel wordt aangetroffen kunnen hier resten uit de steentijd worden verwacht, gekenmerkt door de aanwezigheid van haardkuilen, vuursteenstrooingen en vuusteenartefacten.

Nederzettingen

Binnen het plangebied kunnen nederzittingsresten vanaf de bronstijd worden verwacht. Hierbij worden voornamelijk paalkuilen, waterputten, afvalkuilen etc. verwacht. Vanaf de middeleeuwen kunnen ook resten van funderingen en muurwerk worden aangetroffen.

(crematie)grafvelden

Mogelijk worden binnen het plangebied resten van (crematie)grafvelden aangetroffen, met resten van verbrand menselijk bot, urnen en eventueel kringgreppels.

agrarisch gebied

Het gebied is lange tijd in agrarische gebruik geweest en hiervan kunnen sporen worden aangetroffen als greppels, palenrijen, ploegsporen etc.

Mogelijke verstoringen

Zie paragraaf 2.4.1

5 Conclusies en advies

5.1 Conclusies

Op basis van de in het bureauonderzoek verzamelde gegevens is de archeologische verwachting voor het plangebied hoog. Deze verwachting is gebaseerd op de landschappelijke ligging van het gebied, maar zeker ook op de in de nabijheid aangetroffen rijkdom aan archeologische vindplaatsen. De hoge verwachting is tevens gebaseerd op een verstoring die niet dieper reikt dan de bouwvoor.

5.2 (Selectie)advies

Op basis van de conclusie uit dit bureauonderzoek luidt het advies om in het nieuw op te stellen (voor)ontwerpbestemmingsplan een dubbelbestemming waarde archeologie op te nemen conform het gemeentelijk beleid (vrijstelling 250 m² en 40 cm).

Tevens luidt de aanbeveling om reeds voor het vaststellen van het bestemmingsplan een verkennend booronderzoek uit te voeren. Daarmee kan de mate van bodemverstoring worden bepaald en kan de noodzaak tot het dubbel bestemmen van het plangebied worden onderbouwd of kunnen mogelijk delen van het gebied uitgesloten worden van een dubbelbestemming.

Voor die delen van het plangebied die in het uiteindelijk bestemmingsplan dubbel worden bestemd zullen regels voor bouw- en omgevingsvergunningen moeten worden opgenomen die aansluiten bij het gemeentelijk archeologisch beleid, waarbij tevens aandacht dient te zijn voor het opknippen van ontwikkelingen. Als reeds verkennend onderzoek is uitgevoerd zal in de regels specifiek om proefsleuvenonderzoek (IVO-P) inclusief bijbehorend PvE moeten worden gevraagd.

Antea Group
Oosterhout, juni 2017

Literatuur en geraadpleegde bronnen

Barends *et al.*, 1986: *Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering*. Uitgeverij Matrijs, Utrecht.

Baere, de W. en J.A.M. Roymans, 2000. *Bedrijventerrein Nederweert, gemeente Nederweert; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie*. RAAP, Amsterdam.

Berendsen, H.J.A., 2004 (4^e druk): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.

Deeben, J., H. Hiddink, D.J. Huisman, A. Müller, J. Schokker en J. Wallinga, 2009. *De midden-paleolithische vuurstenen artefacten van het Rosveld te Nederweert*. Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Amersfoort.

Verhoeven, M, G.R. Ellenkamp en M. Janssens, 2009. *Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeenten Weert en Nederweert*. RAAP, Weesp.

Kaarten

- Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, STIBOKA/Alterra, Wageningen
- Grote Historische Atlas (1830-1855), Wolters Noordhoff, Groningen
- Geomorfologische kaart 1:50.000, Alterra, Wageningen
- Kadastrale kaarten 1811-1832 (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>)
- Topografische kaart 1:25000 (<http://kadata.kadaster.nl>)

Internet

- ahn.maps.arcgis.com
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.aardeopdekaart.nl
- www.archis.cultureelerfgoed.nl
- www.atlasleefomgeving.nl
- www.pdok.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl

Bijlage 1: Archeologische perioden

Bijlage 1: Archeologische perioden

Als bijlage op de resultaten en verzamelde gegevens wordt hieronder een algemene ontwikkeling van de bewoners-geschiedenis in Nederland geschetst.

Gedurende het **paleolithicum** (300.000-8800 voor Chr.) hebben moderne mensen (*homo sapiens*) onze streken tijdens de warmere perioden wel bezocht, doch sporen uit deze periode zijn zeldzaam en vaak door latere omstandigheden verstoord. De mensen trokken als jager-verzamelaars rond in kleine groepen en maakten gebruik van tijdelijke kampementen. De verschillende groepen jager-verzamelaars exploiteerden kleine territoria, maar verbleven, afhankelijk van het seizoen, steeds op andere locaties.

In het **mesolithicum** (8800-4900 voor Chr.) zette aan het begin van het Holoceen een langdurige klimaatsverbetering in. De gemiddelde temperatuur steeg, waardoor geleidelijk een bosvegetatie tot ontwikkeling kwam en de variatie in flora en fauna toenam. Ook in deze periode trokken de mensen als jager-verzamelaars rond. Voorwerpen uit deze periode bestaan voornamelijk uit voor de jacht ontworpen vuurstenen spitsjes.

De hierop volgende periode, het **neolithicum** (5300-2000 voor Chr.), wordt gekenmerkt door een overschakeling van jager-verzamelaars naar sedentaire bewoners, met een volledig agrarische levenswijze. Deze omwenteling ging gepaard met een aantal technische en sociale vernieuwingen, zoals huizen, geslepen bijlen en het gebruik van aardewerk. Door de productie van overschot kon de bevolking gaan groeien en die bevolkingsgroei had tot gevolg dat de samenleving steeds complexer werd. Uit het neolithicum zijn verschillende grafmonumenten bekend, zoals hunebedden en grafheuvels.

Het begin van de **bronstijd** (2000-800 voor Chr.) valt samen met het eerste gebruik van bronzen voorwerpen, zoals bijlen. Het gebruik van vuursteen was hiermee niet direct afgelopen. Vuursteenmateriaal uit de bronstijd is meestal niet goed te onderscheiden van dat uit andere perioden. Het aardewerk is over het algemeen zeldzaam. De grafheuveltraditie die tijdens het neolithicum haar intrede deed werd in eerste instantie voortgezet, maar rond 1200 voor Chr. vervangen door begravingen in urnenvelden. Het gaat hier om ingegraven urnen met crematieresten waar overheen kleine heuveltjes werden opgeworpen, eventueel omgeven door een greppel.

In de **ijzertijd** (800-12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. Ten opzichte van de bronstijd traden er in de aardewerktraditie en in het gebruik van vuursteen geen radicale veranderingen op. De mensen woonden in verspreid liggende hoeven of in nederzettingen van enkele huizen. Op de hogere zandgronden ontstonden uitgebreide omwalde akkercomplexen (*celtic fields*). In deze periode werden de kleigebieden ook in gebruik genomen door mensen afkomstig van de zandgebieden. Opvallend zijn de verschillen in materiële welstand. Er zijn zogenaamde vorstengraven bekend in Zuid-Nederland, maar de meeste begravingen vonden plaats in urnenvelden.

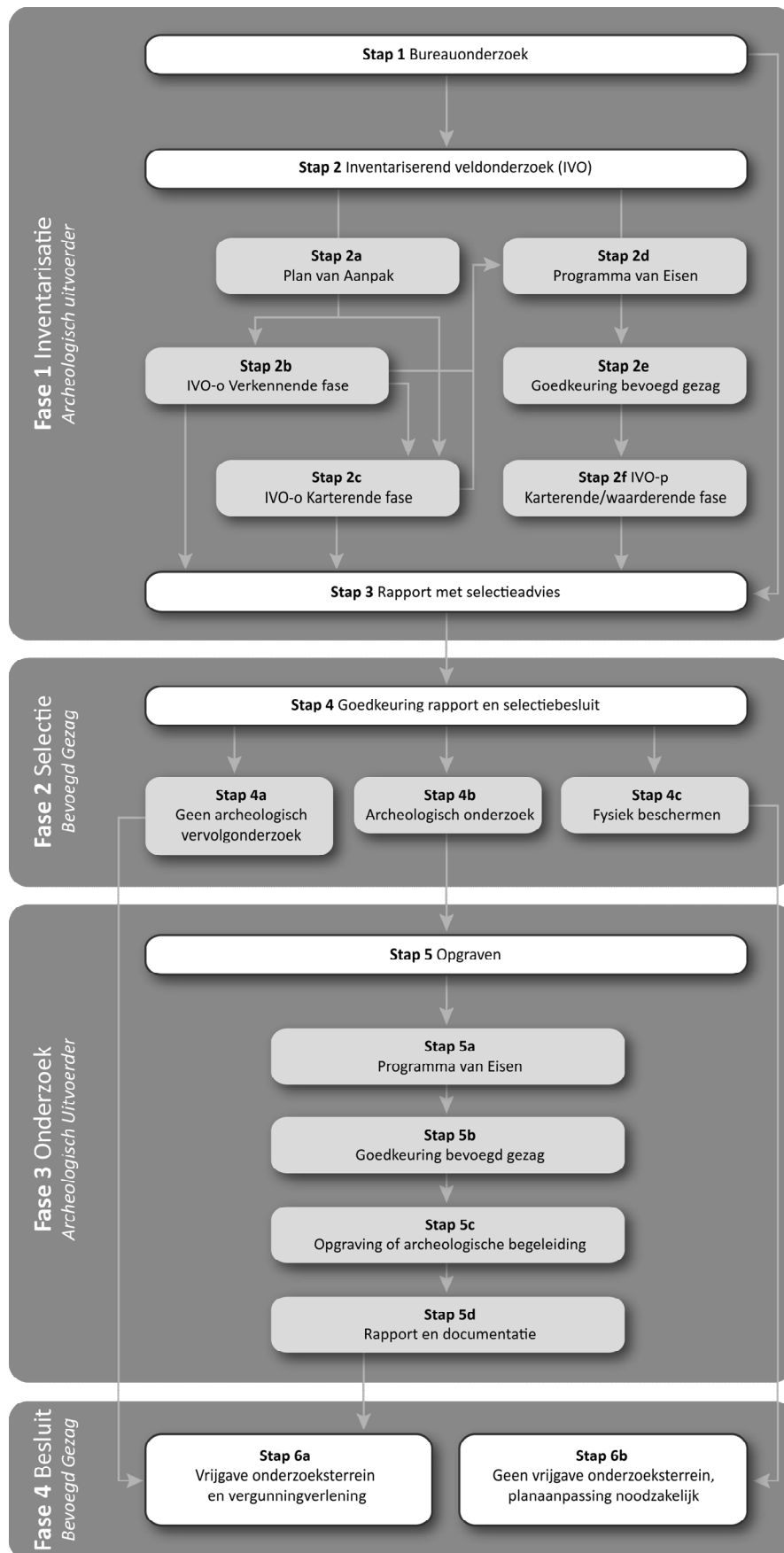
Met de **Romeinse tijd** (12 voor Chr. tot 450 na Chr.) eindigt de prehistorie en begint de geschreven geschiedenis. In 47 na Chr. werd de Rijn definitief als rijksgrens van het Romeinse Rijk ingesteld. Ter controle van deze zogenaamde *limes* werden langs de Rijn *castella* (militaire forten) gebouwd. De inheems leefwijze handhaafde zich wel, ook al werd de invloed van de Romeinen steeds duidelijker in soorten aardewerk (o.a. gedraaid) en een betere infrastructuur. Onder meer ten gevolge van invallen van Germaanse stammen ontstond er instabiliteit wat uiteindelijk leidde tot het instorten van de grensverdediging langs de Rijn.

Over de **middeleeuwen** (450-1500 na Chr.), en met name de vroege middeleeuwen (450-1000 na Chr.), zijn nog veel zaken onbekend. Archeologische overblijfselen zijn betrekkelijk schaars. De politieke macht was na het wegvallen van de Romeinen in handen gekomen van regionale en lokale hoofdliden. Vanaf de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is een toenemende feodalisering zichtbaar. Door bevolkingsgroei en gunstige klimatologische omstandigheden werd in deze periode een begin gemaakt met het ontginnen van bos, heide en veen. Veel van onze huidige steden en dorpen dateren uit deze periode.

De hierop volgende periode 1500 – heden wordt aangeduid als **nieuwe tijd**.

Bijlage 2: Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Schema Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Verklarende woordenlijst Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Archeologische begeleiding (STAP 5c)

Een archeologische begeleiding wordt uitgevoerd wanneer proefsleuven of en opgraving niet mogelijk zijn door bijvoorbeeld civieltechnische beperkingen.

Archeologische indicatoren

Hiermee worden aanwijzingen in de bodem bedoeld die duiden op menselijke activiteiten in het verleden, zoals aardewerkscherven, houtskool, botmateriaal, vondstlagen, etc.

Archis

Archeologisch informatiesysteem voor Nederland. Een digitale databank met gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen.

Bureauonderzoek (STAP 1)

Het bureauonderzoek is een rapportage waarin een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel wordt opgesteld aan de hand van geomorfologische en bodemkaarten, de Archeologische Monumentenkaart (AMK), het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS), historische kaarten en archeologische publicaties.

Fysiek beschermen (STAP 4c)

De archeologische resten blijven in de bodem behouden door bijvoorbeeld planaanpassingen.

Geofysisch onderzoek

Meetapparatuur brengt archeologische verschijnselen in de bodem driedimensionaal in kaart zonder te boren of te graven. Dit kan bijvoorbeeld door radar-, weerstandsonderzoek of elektromagnetische metingen.

Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Dit model geeft op detailniveau voor het plangebied aan wat aan archeologische vindplaatsen aanwezig kan zijn. Op basis van dit verwachtingsmodel wordt bepaald of een inventariserend veldonderzoek nodig is en wat de juiste methode is om eventueel aanwezige archeologische resten aan te tonen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) (STAP 2)

Tijdens een inventariserend veldonderzoek worden archeologische waarden in het veld geïnventariseerd en gedocumenteerd. Waar is wat in de bodem aanwezig? De inventarisatie kan bestaan uit een inventariserend veldonderzoek-overig (door middel van een booronderzoek, veldkartering en/of geofysisch onderzoek) en/of een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Wat de beste methode is, hangt sterk af van de omstandigheden en de aard van de vindplaats.

Inventariserend veldonderzoek - overig (IVO-o) (STAP 2b of 2c)

Bij een Inventariserend veldonderzoek - overig door middel van boringen (IVO-o) worden boringen gezet door middel van een handboor of guts.

Inventariserend veldonderzoek - proefsleuven (IVO-p) (STAP 2f)

Proefsleuven zijn lange sleuven van twee tot vijf meter breed die worden aangelegd in de zones waar aanwijzingen zijn voor het aantreffen van archeologische vindplaatsen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Verkennende fase (STAP 2b)

Wanneer bij het bureauonderzoek onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om een gespecificeerd verwachtingsmodel op te stellen, wordt een inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd. In deze fase wordt onderzocht of de bodem nog intact is, wat de bodemopbouw is en hoe deze invloed heeft gehad op de locatiekeuze van de mens in het verleden. Het onderzoek is bedoeld om kansarme zones om archeologische resten aan te treffen uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor vervolgonderzoek. Een verkennend onderzoek kent een relatief lage onderzoeksintensiteit en wordt meestal uitgevoerd door middel van boringen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Karterende fase (STAP 2c of 2f)

Tijdens een inventariserend veldonderzoek - karterende fase wordt het plangebied systematisch onderzocht op de aanwezigheid van archeologische sporen en/of vondsten. De intensiteit van onderzoek is groter dan in de verkennende fase, bijvoorbeeld door een groter aantal boringen per hectare of door het aanleggen van proefsleuven.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Waarderende fase (STAP 2f)

Tijdens de waarderende fase wordt aangegeven of de aangetroffen archeologische vindplaatsen behoudenswaardig zijn. Dat betekent dat de aard, omvang, datering, conservering en inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats(en) wordt vastgesteld. Wanneer de waardering van de archeologische resten laag is, hoeft geen verder archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het plangebied wordt 'vrijgegeven'. Wanneer de resten behoudenswaardig zijn, wordt in eerste instantie behoud in situ (ter plekke in de bodem) nagestreefd. Wanneer dit door de voorgenomen ontwikkelingen niet mogelijk is, wordt vervolgonderzoek uitgevoerd in de vorm van een opgraving of archeologische begeleiding. Vaak wordt deze fase gecombineerd uitgevoerd met het inventariserend veldonderzoek karterende fase.

Opgraving (STAP 5c)

Wanneer door de toekomstige ontwikkelingen aanwezige archeologische resten in de bodem niet behouden kunnen worden, wordt een opgraving uitgevoerd. Tijdens de opgraving worden archeologische resten gedocumenteerd, gefotografeerd en bestudeerd. Hierdoor wordt informatie over het verleden zo goed mogelijk vastgelegd en behouden.

Plan van Aanpak (PvA) (STAP 2a)

Voor een booronderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) noodzakelijk. Het PvA beschrijft hoe het veldwerk wordt uitgevoerd en uitgewerkt.

Programma van Eisen (PvE) (STAP 2d of 5a)

Voor het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek - proefsleuven, archeologische begeleiding of opgraving is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk. Het PvE beschrijft het doel, vraagstelling en uitvoeringsmethode van het archeologisch onderzoek. Dit document wordt beschouwd als basisdocument voor archeologisch veldonderzoek waarmee de inhoudelijke kwaliteit gewaarborgd wordt. Het PvE wordt goedgekeurd door het bevoegd gezag (gemeente, provincie of het rijk).

Quickscan

In een quickscan wordt geïnventariseerd of en waar archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd.

Selectieadvies (STAP 3)

In het selectieadvies wordt op archeologisch inhoudelijke argumenten het advies gegeven welke delen van het plangebied vrijgegeven kunnen worden voor verdere ontwikkeling en welke delen behouden of opgegraven moeten worden.

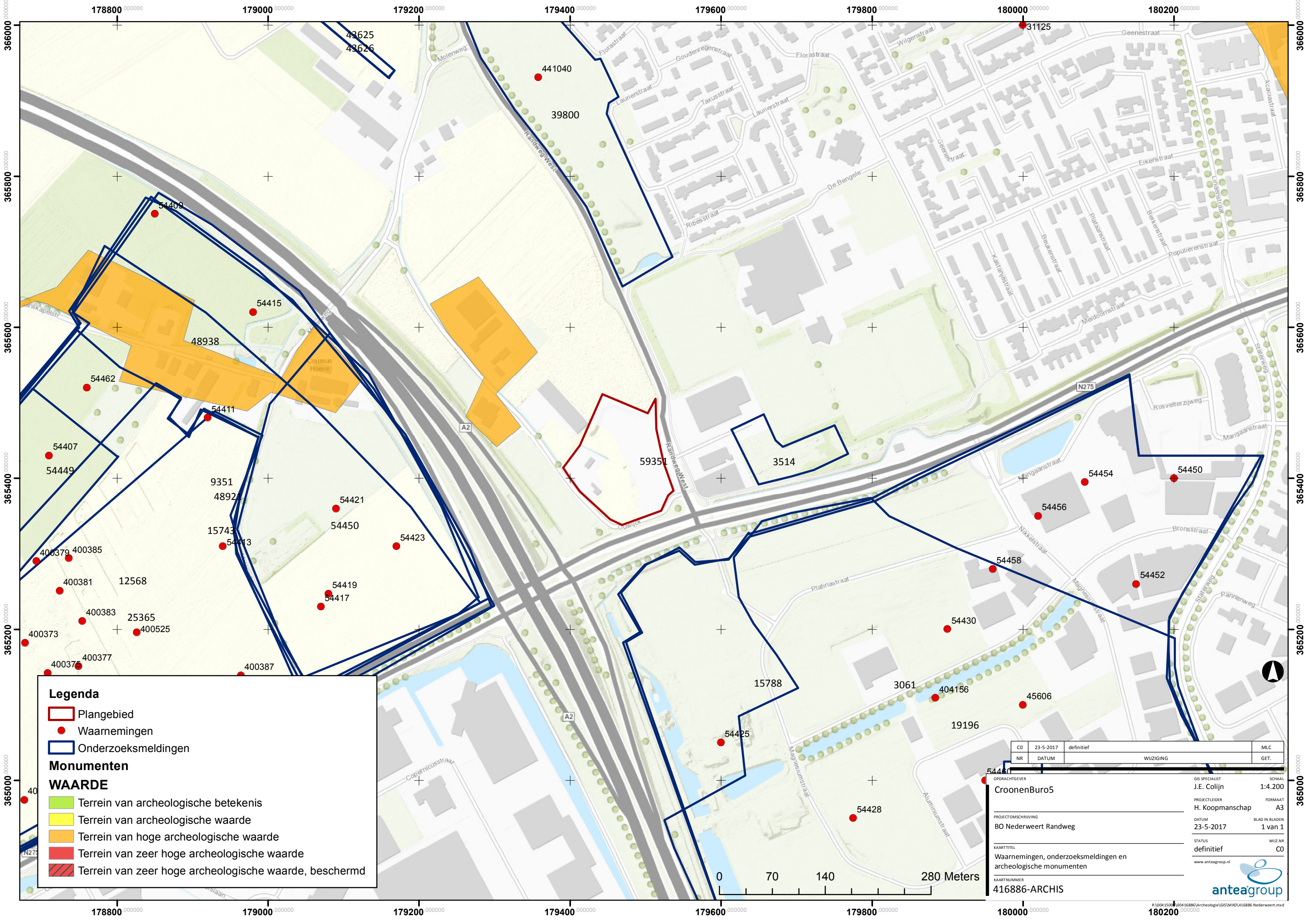
Selectiebesluit (STAP 4)

De bevoegde overheid (gemeente, provincie of soms het rijk) geeft op basis van het selectieadvies aan welke maatregelen genomen worden. De bevoegde overheid kan van het selectieadvies afwijken indien zij dat nodig acht.

Veldkartering

Bij een veldkartering wordt het plangebied systematisch belopen om archeologische oppervlaktevondsten te verzamelen.

Kaartbijlagen

Legenda

- Plangebied
- Waarnemingen
- Onderzoeksmeldingen

Monumenten

WAARDE

- Terrein van archeologische betekenis
- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

CO	23-5-2017	definitief	MLC
NR	DATUM	WIJZIGING	GET.

OPDRACHTGEVER

CroonenBuro5

GIS SPECIALIST

J.E. Colijn

PROJECTLEIDER

H. Koopmanschap

PROJECTOMSCHRIJVING

BO Nederweert Randweg

DATUM

23-5-2017

KAARTTITEL

Waarnemingen, onderzoeksmeldingen en archeologische monumenten

KAARTNUMMER

416886-ARCHIS

SCHAAL

1:4.200

FORMAAT

A3

BLAD IN BLADEN

1 van 1

STATUS

definitief

WIJZ NR

CO

www.anteagroup.nl

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. (0162) 48 70 00
E. hans.koopmanschap@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

ISSN: 1570-6273

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Disclaimer

Antea Group aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade welke voortvloeit uit beslissingen genomen op basis van de resultaten van archeologisch (voor)onderzoek.